

ANNE-MARI KIVIMÄKI

PERINNELABORATORIO

#HAITARIPORUKOISSA

KIHTINÄJÄRVI RECORDS

Perinnelaboratorio

Anne-Mari Kivimäki

PERINNELABORATORIO

#haitariporukoissa

© 2018 Anne-Mari Kivimäki
Kustantaja: Kihtinäjärvi Records 2018
Paino: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa
Kansi: Paula Susitaival
Etukannen valokuva: Eero Grundström
Takakannen valokuva: Kotikallion perhealbumi
Taitto: Timo Väänänen / Maanite
Tutkielman ohjaaja: Petri Hoppu
ISBN 978-952-94-0235-9 (sid.)
ISBN 978-952-94-0236-6 (PDF)
ISSN 2242-8054
EST 42 | Sibelius-Akatemian kansanmusiikkijulkaisuja 30

Sisällys

Tiivistelmä.....	7
Abstract.....	9
Kiitokset.....	11
1 Johdanto.....	15
2 Musiikin aika.....	41
3 ”Missä haitari soi siellä piru liikkuu”.....	69
4 Muistojen Karjala.....	95
5 Kenttämatkat taiteellisen työn välineenä.....	117
6 Suistamo-työn yhteenveto.....	141
Lähdeluettelo.....	159
Liite: Suistamo-sarjan konserttiohjelmat ja työryhmät.....	165
Liite: Suistamo-sarjan albumit.....	173

TIIVISTELMÄ

Perinnelaboratorio – #haitariporukoissa

Anne-Mari Kivimäki 2018
Taideyliopisto, Sibelius-Akatemia
MuTri-tohtorikoulu
Kansanmusiikin aineryhmä
Taiteellinen tohtorintutkinto

Tämän taiteellisen tohtorintutkimuksen tutkielman keskiössä on suistamolainen haitarisoittaja, tarinankertoja Ilja Kotikallio (1894–1961). Kotikalliosta tehdyn henkilöhistorian sekä häneltä tallennettujen arkistotarinoiden kautta tuodaan esiin 1900-luvun alun Raja-Karjalassa sijainneen Suistamon pitäjän elämää ja erityisesti haitarisoiton esiintymistä Suistamon alueella. Kotikallion henkilökuvan lisäksi käydään läpi tohtorintyön taiteelliset konsertit, Suistamo-sarjan konsertit, ja esitellään työn tulokset, asettaen ne laajempaan kontekstiin.

Työn keskeisin käsite on Perinnelaboratorio, joka on syntynyt taiteellisen tutkimuksen aikana välineeksi yhdistää perinne ja taiteilijan uteliaisuus ja uudet haitaritrance-sävellykset. Perinnelaboratorion peruspiireinä ovat venäläinen Notka-haitari, Ilja Kotikallio ja taiteellisten konserttien työryhmät, jotka saivat työn aikana nimen haitariporukat. Kenttämätkä ja konserttien valmistelut hioivat työryhmiä yhteen, ja taiteilijoiden keskuudessa syntyi työryhmään kuuluvuuden käsite: haitariporukoissa.

Perinnelaboratorion yhdeksi merkittäväksi työtavaksi nousevat kenttämätkä, jotka vievät työtä kohti todellista Suistamoa ja joista jatketaan eteenpäin monitaiteisuuden avulla kohti kuviteltua Suistamoa. Kotikallion tarinat yhdistetään työn aikana musiikkiin, valokuviin, elokuvaan, sarjakuvaan, tanssiin ja teatteriin. Monitaiteisuuden kautta onnistutaan luomaan uusia työryhmiä ja niiden avulla kokonaisia taide-elämyksiä. Perinnelaboratorio luo uusia kuvia Karjalasta, ja mielikuvien näyteikkunoina toimivat Suistamo-sarjan konsertit, niiden visuaalisuus ja musiikki.

Tutkielmassa sovelletaan erityisesti mikrohistoriaa, etnografiaa ja kuviteltuja kenttäretkiä tutkimusaineiston tarkasteluun ja arkistoaineiston kanssa työskentelyyn. Niiden avulla analysoidaan, kuinka taiteellista työtä on tehty dialogissa arkistoaineiston kanssa. Työ nostaa esiin Karjalan kaipuun, evakkouden, haitarin maineen pirunsoittimena, poikkeavan kansanmusiikin ja -tanssin esittämisen sekä vuoden 2015 aikana virinneet pakolaiskeskustelut, jotka peilautuivat työhön ja herättivät mielenkiintoisia keskusteluja työn aikana. Taiteellinen tutkimus avaa väylää Suistamon ymmärtämiselle ja sille, kuinka arkistotarinat ja -musiikki inspiroivat selvittämään karjalaista haitariperinnettä, karmuunin eli haitarin salaisuutta ja Ilja Kotikallion elämänvaiheita.

Tutkielman yksi tärkeä tehtävä on karjalaisen haitarin nostaminen arkistoista kanteleen ja runolaulun rinnalle. Karjalainen haitarimusiikki on taiteellisen tutkimuksen myötä jatkunut, kehittynyt ja viety yleisön kuultavaksi viidessä tohtorintutkimuksen konsertissa.

Avainsanat: Notka-haitari, Perinnelaboratorio, kansanmusiikki, kansantanssi, Ilja Kotikallio, valokuva, sarjakuva, mykkäelokuva, monitaiteisuus, Suistamo, Karjala

ABSTRACT

The Laboratory of Tradition – #accordionposses

Anne-Mari Kivimäki 2018
University of the Arts Helsinki, Sibelius Academy
MuTri Doctoral School
Folk Music Department
Artistic doctorate

The focal point of this artistic doctoral dissertation is the accordionist and storyteller Ilja Kotikallio (1894–1961) from Suistamo. Through research on Kotikallio's personal history as well as archival tales recorded from him, the life of the parish municipality of Suistamo in Karelia (beyond the current Russian border) at the start of the 20th century is illuminated, especially the presence of accordion music in the Suistamo area. In addition to Kotikallio's personal history, the dissertation includes discussion and broader contextualisation of the artistic concerts included in the doctoral work, the concerts in the Suistamo series, and the results of the research.

The central concept in this dissertation is The Laboratory of Tradition, which was born during artistic research as a tool for combining tradition and an artist's curiosity with new accordion trance compositions. The foundations of The Laboratory of Tradition are the Russian Notka accordion, Ilja Kotikallio, and the teams involved in the artistic concerts. These teams received the name accordion posses during the dissertation process. Fieldwork and preparations for the concerts brought the teams together and a concept for belonging to the team was born among the artists: accordionposses.

Field trips are one of the most important research methods in The Laboratory of Tradition: they take the dissertation towards the real Suistamo and, with the help of artistic multidisciplinary, continue towards an imagined Suistamo. In this dissertation, Kotikallio's stories are combined with music, photographs, film, comics, dance, and theatre. Artistic multidisciplinary enables the creation of new teams and with them, entire art experiences. The Laboratory of Tradition creates new visions of Karelia, and the concerts in the Suistamo series, with their visuality and music, act as a display window for the images that arise.

This dissertation utilises especially microhistory, ethnography, and imaginary field trips for the analysis of the research material and the work with the archival material. With the help of these methods it is analysed how the artistic work has been performed in dialogue with the archival material. The dissertation discusses the longing for Karelia, being an evacuee, the accordion's infamy as the devil's instrument, the performing of unusual folk music and dance, and the conversations on refugees appearing in 2015, which reflected into the dissertation and brought up interesting conversations during the research process. The artistic research in this dissertation opens up a path to understanding Suistamo and how archival stories and music can inspire one to explore the Karelian accordion tradition, the secret of the karmuuni (i.e. one-row accordion), and the life of Ilja Kotikallio.

This dissertation makes a significant contribution by elevating the Karelian accordion from the archives to stand alongside the kantele and runo singing. With the artistic research in this dissertation, Karelian accordion music has also been continued, developed, and brought before audiences in the doctoral degree's five concerts.

Keywords: *Notka accordion, The Laboratory of Tradition, folk music, folk dance, Ilja Kotikallio, photograph, comic, silent film, artistic multidisciplinary, Suistamo, Karelia*

PERINNELABORATORIO-TYÖN YKSI TÄRKEÄ TEHTÄVÄ ON KARJALAISEN HAITARIN NOSTAMINEN ARKISTOISTA KANTELEEN JA RUNOLAULUN RINNALLE. KARJALAINEN HAITARIMUSIIKKI ON TAITEELLISEN TUTKIMUKSEN MYÖTÄ JATKUNUT, KEHITTYNYT JA VIETY YLEISÖN KUULTAVAKSI VIIDESSÄ TOHTORINTUTKINNON KONSERTISSA. TYÖN KESKUSHENKILÖNÄ ON RAJA-KARJALASSA, SUISTAMOLLA ELÄNYT TARINANKERTOJA, HAITARINSOITTAJA ILJA KOTIKALLIO (1894-1961), JONKA JALANJÄLJILLÄ MUUSIKKO-SÄVELTÄJÄ ANNE-MARI KIVIMÄKI ON MATKANNUT JA TEHNYT TAITEELLISTA TUTKIMUSTA VUOSINA 2012-2017. MATKAN VARRELLA ON TEHTY ARVOKKAITA ARKISTOLÖYTÖJÄ JA SOITETTU ILMOILLE SIELUNMAISEMIA NEUVOSTOVALMISTEISELLA NOTKA-HAITARILLA.

“ Suistamo on minulle mielentila, joka koostuu arkistonauhoista, Karjalan matkoista, rosoisesta soundista, historiasta, mielikuvista, kaipaudesta ja ihmisistä, joiden kanssa olen työskennellyt Perinnelaboratoriossani. Haitariporukoissa on ollut hyvä olla. ”

Anne-Mari Kivimäki

ISBN 978-952-94-0235-9 (PAINETTU)
ISBN 978-952-94-0236-6 (SÄHKÖINEN)

